

Redegørelse nr. R 5 (8/10 2015)

Folketinget 2015-16

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 8/10 15 om nordisk forsvars- og beredskabs-samarbejde 2015.

(Redegørelse nr. R 5).

Forsvarsministeren (Peter Christensen):

1. GENERELT VEDRØRENDE NORDISK FORSVARS- OG BEREDSKABSSAMARBEJDE

Det nordiske forsvars- og beredskabssamarbejde hviler på en lang tradition og drives frem af vores geografiske og kulturelle nærhed, åbenhed og vores fælles værdigrundlag. Som det fremgår af regeringsgrundlaget 2015, finder regeringen, at der er et stort potentiale i det nordiske samarbejde, som kan udnyttes. Det nordiske samarbejde er i en positiv udvikling, idet der også er samarbejdsområder eller projekter, der har vist sig vanskelige at gennemføre.

Det nordiske forsvars- og beredskabssamarbejde sigter imod at skabe et sikkert Norden, men også et Norden, der drager solidarisk til håndtering af konflikter og katastrofer internationalt.

Der er fastlagt visioner for udviklingen af samarbejdet både indenfor det nordiske forsvarssamarbejde i rammen af Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO) og indenfor det nordiske beredskabssamarbejde primært i rammen af det såkaldte Haga-samarbejde. Der er dog hele tiden mulighed for tilpasninger i forhold til den sikkerhedspolitiske situation samt generelle udviklinger i regionen. Således har Stoltenberg-rapporten fra 2009 været til inspiration i udviklingen af det nordiske samarbejde. Konkret blev de nordiske lande enige om den nordiske solidaritetserklæring fra 2011, som Stoltenberg foreslog i sin rapport. Af erklæringen fremgår det, at skulle et af de nordiske lande blive ramt af en civil katastrofe, vil de andre lande på anmodning bistå med relevante kapaciteter.

Forsvars- og beredskabssamarbejdet er ikke en formaliseret del af samarbejdsområderne under Nordisk Råd, selvom der er områder omkring beredskabet, som behandles af Nordisk Ministerråd. Ligeledes er der opbygget en tradition for, at det siddende NORDEFECO-formandskab giver en mundtlig orientering om det nordiske forsvarssamarbejde på Nordisk Råds årlige session.

Af Aftale på forsvarsområdet 2013-2017 fremgår, at Danmark skal tage aktivt del i multinationalt samarbejde også i nordisk regi. Endvidere fremgår det af Aftale om redningsberedskabet 2013-2014, som er teknisk videreført i 2015, at det nordiske samarbejde skal intensiveres og videreudvikles i aftaleperioden.

Værdien af det nordiske samarbejde bliver i disse år særligt understreget af den sikkerhedspolitiske udvikling i vores nærområde. De fælles udfordringer har vist, at de nordiske

lande formår at rykke tættere sammen for at finde fælles løsninger og sende fælles politiske budskaber fx i forhold til sikkerhedssituationen i nærområdet.

2. NORDISK FORSVARSSAMARBEJDE

Det nordiske forsvarssamarbejde finder primært sted inden for rammerne af Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO), som udgøres af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. NORDEFECO er et forsvarssamarbejde og ikke et alternativ til NATO-alliancen eller EU's forsvarssamarbejde. De permanente organisationsstrukturer i NORDEFECO med faste beslutningsveje m.v. skaber en god fremdrift i samarbejdet. NORDEFECO har intet fast sekretariat, men formandskabet med sekretariatsopgaver går på skift for et år ad gangen. I 2015 har Sverige formandskabet og til næste år – i 2016 – overtager Danmark formandskabet. Der afholdes typisk to årlige nordiske forsvarsministermøder, ét i foråret og ét i efteråret. Foruden disse rammer er der en mangeårig tradition for, at de militære strukturer fx luftvåbnet, søværnet, hæren m.v. mødes og drøfter emner af fælles interesse.

NORDEFECO-samarbejdet er baseret på en aftale (Memorandum of Understanding) fra 2009, og de overordnede politiske prioriteter fremgår af den såkaldte »Vision 2020« fra december 2013, der tilsammen bidrager til at skabe et fælles grundlag og fremdrift i samarbejdet. »Vision 2020« imødeser en forøget politisk og militær dialog omkring sikkerheds- og forsvarspolitiske forhold, øget samarbejde, samt tilvejebringelse af mere effektive og økonomisk efficiente løsninger baseret på en fælles forståelse af muligheder og udfordringer. Der er ingen særlige begrænsninger i rækkevidden af samarbejdet, som kan foregå på alle de områder, som landene måtte blive enige om, hvor hvert enkelt land deltager på grundlag af frivillighed. Der er endvidere åbenhed over for, at tredjelande kan deltage i aktiviteter og projekter under NORDEFECO. Således gennemføres der årlige møder mellem NORDEFECO og de baltiske lande og i format af den såkaldte »Northern Group«, der omfatter alle de nordiske lande, de tre baltiske lande samt Storbritannien, Tyskland, Polen og Nederlandene. Disse fora giver mulighed for at udbrede drøftelser og initiativer i en bredere nordeuropæisk-baltisk kreds. I regi af Northern Group er spørgsmål om eksempelvis internationale sikkerhedspolitiske udfordringer, deltagelse i internationale indsatser og juridiske aspekter i den forbindelse blevet drøftet. Danmark har i 2015 været vært for et Northern Group Legal Seminar, hvor der blev drøftet juridiske emner af almen interesse.

Møderne i nordisk regi giver god anledning til at drøfte bredere sikkerhedspolitiske emner og aktuelle konflikter og udfordringer, som bl.a. krisen i Ukraine og forholdet til Rusland, og herunder også et særligt fokus på situationen i Østersøregionen. De nordiske forsvarsministre og den islandske udenrigsminister udsendte i april 2015 en fælles kronik, der understregede, hvordan de nordiske lande har sam-

me syn på de fælles udfordringer i regionen, og at vi alle arbejder på en fredelig og sikker region.

2.1 Status for det nordiske forsvarssamarbejde på konkrete områder
NORDEFECO-samarbejdet er under løbende udvikling, hvor der er såvel kortsigtede som langsigtede samarbejdsområder. Der er samarbejdsområder eller projekter, der har vist sig vanskelige at gennemføre, og visse projekter er bragt til op-hør. Disse kan være projekter om fælles anskaffelse af kapaciteter, som Danmark ikke længere besidder (ubåde), eller man fra de enkelte lande er gået i andre retninger (slæbebåde, helikoptere m.v.). Der er også materielprojekter, som fortsat er under afklaring, fx anskaffelse af gummibælter til infanterikampkøretøjer eller fælles anskaffelse af feltrationer.

I »Vision 2020« understreger ministrene specifikt ønsket om samarbejde på det materiefaglige område. Af forsvarsaftalen 2013-2017 fremgår bl.a., at der i forbindelse med fremtidige indkøb i forsvaret skal tages stilling til om bilateralt eller multilateralt samarbejde vedrørende materielanskaffelser, drift og vedligeholdelse er en mulighed.

De nordiske landes forsvarsmyndigheder mødes årligt i en række arbejdsgrupper, hvor der sker screeninger af hinandens planer for anskaffelse af forsvarsmateriel. Af flere identificerede områder, har man i 2015 identificeret fem mulige samarbejdsområder, som er ved at blive undersøgt nærmere. Det drejer sig om fælles anskaffelse af 120 mm morterer (Danmark-Sverige), jordbaseret luftforsvar (Norge-Sverige), gummibåde (Danmark-Norge), satellitkommunikation (Danmark-Finland-Norge) og fælles indkøb af nye kampuniformer.

Det tætte netværk omkring *nordisk materielsamarbejde* muliggjorde sidste år iværksættelse af en række nordiske projekter og indgåelse af aftaler, herunder aftaler om svensk vedligeholdelse af danske Leopard 2 kampvogne, anvendelse af en nordisk option i en finsk kontrakt på køb af camouflagenet, salg af dansk overskudsmateriel til Finland og køb af svensk overskudsmateriel.

Der er i 2015 iværksat et initiativ rettet mod *udveksling af studerende* på de militære mastersuddannelser på de nordiske og baltiske forsvarsakademier. Fra efteråret 2016 er det planen, at der skal kunne vælges moduler som led i masteruddannelsen på tværs af akademierne i de nordiske lande, hvilket åbner for bredere kursusudbud, samt en øget integration. Dette forventes at bidrage positivt til samarbejdet mellem nordiske officerer, når de efterfølgende i karrieren eller tjenesten mødes i rammen af bl.a. nordiske kurser, øvelser og operationer.

De fem *forsvarsakademier*, det danske, norske, svenske, finske og baltiske, har udarbejdet rammer for fælles principper og procedurer, der sikrer en ensretning af ECTS-point og uddannelsesniveau. Udbuddet af kurser, som kan søges på tværs af landene, forventes udmøntet i 2. halvår 2016.

I forhold til at styrke det *militære og civile arbejdsmiljø* har de nordiske forsvarshefer den 21. august 2015 underskrevet en fælles erklæring, der formulerer intentioner om ens arbejdsmiljø- og sikkerhedsforanstaltninger under fremtidige fælles nordiske øvelser og sikkerhed under eventuelle fælles nordiske militære indsættelser.

I februar 2015 blev NORDEFECO's militære komité (MCC) anmodet om at undersøge mulighederne for at etablere et *sikkert kommunikationssystem* imellem de nordiske lande. Målet er at kunne kommunikere klassificeret mellem de nordiske lande på minister- og forsvarshefniveau samt mellem de militære hovedkvarterer på strategisk og operativt niveau. Der

er nu skabt enighed om en fælles kommunikationsmodel, der vil kunne sikre klassificerede oplysninger via sikrede telefoner, e-mail og videokonferencer. Den valgte model ventes tiltrådt på NORDEFECO ministermødet i november 2015. Med et nyt fælles system ventes mulighederne for nordisk forsvarssamarbejde yderligere udbygget.

NORDEFECO arbejder på at skabe et aftalegrundlag, der kan sikre de nordiske lande hurtig og mere smidig adgang til udpegede nordiske militære luftbaser i tilfælde af nødprocedurer fx dårligt vejr. For at realisere aftalen omkring det såkaldte »*Alternate Landing Base*« er der på militært niveau nedsat en arbejdsgruppe, der har til formål at udarbejde en aftale, der som minimum indeholder oplysninger om nationernes udpegede flybaser, flytyper, kommandostruktur, procedure for anmeldelse samt økonomi. Aftalen forventes underskrevet i løbet af 2016.

I 2015 blev et formelt samarbejde mellem de nordiske og baltiske lande om at yde støtte til opbygning af forsvarskapaciteter til andre nationer iværksat. Samarbejdet benævnes The Nordic-Baltic Assistance Programme (NBAP) og har indtil videre fokus på støtte til Ukraine og Georgien. I regi af samarbejdet har de nordiske og baltiske lande bl.a. stået for etableringen af et NATO-Georgien fælles trænings- og evalueringssenter. Centret er en del af den substantielle pakke, som NATO lancerede i forbindelse med NATO topmødet i Wales i 2014, i samarbejdet med Georgien. Den 27. august 2015 deltog NATO's generalsekretær, Jens Stoltenberg, i åbningen af centret i Georgien.

Revisionen af den tidligere såkaldte *NAMMO-aftale* vedrørende det nordiske materielsamarbejde viste sig at være en særdeles omfattende opgave. På dansk foranledning enedes de nordiske lande derfor om at udarbejde en overordnet generisk fællesnordisk »paraplyaftale« – »Agreement between the Governments of Denmark, Finland, Norway and Sweden concerning Cooperation in the Defence Materiel Area« (NAMMO), der blev underskrevet på forsvarsministermødet i marts 2015. I rammen af denne overordnede traktat vil der efterfølgende kunne udarbejdes og tilknyttes detailaftaler på diverse forsvars- og materielsamarbejdsrelaterede områder mellem to eller flere interesserede medlemsnationer. Traktaten har til formål at lette det nordiske samarbejde. I forhold til den tidligere aftale er der således generelt færre bindinger i aftalen, idet de egentlige forpligtelser forudses at ligge i de kommende anneksters detailaftaler.

Den militære del af netsikkerhedstjenesten MILCERT (Military Computer Emergency Response Team) har deltaget i NORDEFECO Cyber Experiment 2014 øvelsen, som Finland har arrangeret. Nordefco Cyber Experiment 2014 havde især fokus på samarbejde og informationsudveksling for at skabe et fælles situationsbillede. Endvidere blev juridiske aspekter, praktisk håndtering af klassificerede informationer og erfaringsopsamling fra Computer Emergency Response Team drøftet. *Cyber-øvelsen* gav i særlig grad mulighed for at styrke relevante kontakter på tværs af de nordiske lande, der vil kunne understøtte det daglige arbejde i landene yderligere.

Det nordiske samarbejde på *veteranområdet* har til formål at udveksle erfaringer og forskningsresultater på tværs af de nordiske lande samt de baltiske. I 2015 har fokus været på, at forberede en international konference på veteranområdet, der afholdes i Stockholm i 2016. Der er i november 2014 nedsat en fokusgruppe, der skal arbejde med anerkendelsen af veteraner. Dette er ligeledes temaet for konferencen i Stockholm.

Forsvarsministeriet har besluttet, at Forsvaret skal tilknytte en medarbejder til det svensk-ledede Center for Gender in Military Operations, der ligger i Stockholm. Formålet er dels at støtte centeret med instruktørkraft, dels at den pågældende kan bistå med at indtænke et kønsperspektiv i den hjemlige militære planlægning og træning samt i forbindelse med internationale operationer, hvor det er relevant.

De to væsentligste områder inden for det militære kapacitetssamarbejde er lufrumsovervågning og taktisk lufttransport.

Samarbejdet omkring *lufrumsovervågning* foregår i projektet Nordic Enhanced Cooperation on Air Surveillance (NO-REAS). Det undersøges i projektet, hvordan praktisk radardataudveksling og styrket samarbejde kan etableres mellem de nordiske lande. En projektstyrgruppe under dansk ledelse blev nedsat i efteråret 2014. Efter planen skal et aftalegrundlag for radardataudveksling færdiggøres ultimo 2015, hvorefter egentlig udveksling af radardata kan initieres i 2016.

Samarbejdet omkring *taktisk lufttransport* blev igangsat på baggrund af et Memorandum of Understanding, som blev underskrevet af de nordiske forsvarsministre i december 2013. Efterfølgende blev projektet Nordic Tactical Air Transport (NORTAT) etableret under dansk og norsk ledelse. Projektet er i sin afsluttende fase, og det omhandler samarbejde inden for operativ koordinering, teknisk uddannelse og træning samt anskaffelser og vedligeholdelse. I forhold til vedligeholdelsen af Hercules C130 transportfly forventes projektet at medføre effektiviseringer. På det operative område udestår etablering af en it-plattform og -planlægningsværktøj til understøttelse af det allerede formaliserede samarbejde, hvor landene får indblik i hinandens planlægning både på kort og lang sigt. Dette vil øge effektiviteten og udnyttelsesgraden ved kombination af trænings- og transportbehov mellem de nordiske lande.

Andre eksempler inden for kapacitetssamarbejdet omhandler undersøgelse af mulighederne for fælles *fotografisk laboratorium* og overgangen til digitale billeder i regi af våbenkontrol. Der gennemføres endvidere en række studier med henblik på evt. fælles nordisk anskaffelse af taktiske simulationstrænere inden for fx håndvåben og føring af militære styrker. Simulationstrænere kan samtidig ses som tiltag til fremme af klima- og energirigtige løsninger jf. målsætningerne for grønt forsvar.

Cooperation Area Operations (COPA OPS) er et forum, hvor de nordiske lande løbende opdaterer hinanden om deltagelse i *internationale operationer*. FN-missioner er identificeret som det område, hvor NORDEFECO umiddelbart har størst potentiale for samarbejde.

I planlægningen af Danmarks fortsatte engagement i MINUSMA (Mali) har man i nordisk sammenhæng løbende drøftet landenes bidrag med henblik på at afsøge muligheder for samarbejde i den nordiske kreds, ligesom man har tilstræbt at udveksle erfaringer fra missionen mellem militære enheder forud for udsendelse.

Siden 2009 har de nordiske lande gennemført en koordineret og fokuseret *kapacitetsopbygningsindsats* på forsvarsområdet i Østafrika. Den nordiske støtte har været rettet imod opbygningen af den østafrikanske reaktionsstyrke East African Standby Forces (EASF), der har sit hovedkvarter i Kenya. For at fremme den nordiske indsats har NORDEFECO etableret en fælles nordisk koordinationsstab bestående af nordiske stabsofficerer placeret i EASF hovedkvarteret i Nairobi. Staben skal både koordinere den nordiske indsats og

indgå i partnerskab med både EASF og internationale aktører for at få det bedst mulige udbytte af den nordiske indsats. En milepæl for støtten til EASF blev opnået i slutningen af 2014, hvor de deltagende afrikanske lande selv erklærede, at styrken havde opnået fuld operativ kapacitet. Efterfølgende har formanden for EASF Forsamling, Rwandas præsident Paul Kagame, under den Afrikanske Unions topmøde i Etiopien i år udtalt, at EASF er rede til at deployere og deltage i fredsstøttende operationer med tre måneders varsel. Den nordiske indsats gennem de seneste seks år har haft stor betydning for, at EASF har været i stand til at erklære opnåelsen af fuld operativ kapacitet.

2.2 Dansk-svensk militær aftale

I foråret 2014 besluttede forsvarsministrene at se på mulighederne for et *udvidet militært samarbejde mellem Danmark og Sverige*. I marts 2015 fremlagde Den Værnsfælles Forsvarskommando og det svenske Forsvarsmakten en analyse, der lå til grund for en kommende bilateral militæraftale.

Den afsluttende rapport anbefalede bl.a. udvidet ophold og adgang til hinandens søterritorier og lufrum uden forudgående diplomatisk godkendelse. Der lægges således op til, at det danske afvisningsberedskab kan gennemflyve svensk lufrum i forbindelse med opgaveløsningen og visa versa, samt fleksibel adgang til hinandens søterritorier. Desuden anbefalede rapporten udveksling af klassificeret information mellem fælles operative hovedkvarterer, herunder informationsudveksling mellem operative hovedkvarterer i forbindelse med overvågningsopgaver til søs og i luften. Rapportens anbefalinger medfører ingen afgivelse af suverænitæt, ligesom aftalen ikke medfører mulighed for egentlige myndighedsopgaver på hinandens respektive territorier.

Sammen med svenskerne arbejdes der i øjeblikket på en egentlig aftale med mulighed for underskrivelse af en Memorandum of Understanding snarest muligt, hvorefter der skal indgås en række tekniske aftaler på samarbejdsområderne.

2.3 Nordisk hjemmeværnssamarbejde

Hjemmeværnet har igennem mere end 50 år haft et indgående samarbejde om udvikling af *det frivillige Hjemmeværn* i Danmark, Norge og Sverige, som sker uden for rammen af NORDEFECO. Da samarbejdet mellem hjemmeværnene historisk har fokuseret på de frivillige i de skandinaviske lande, har Finland og Island hidtil ikke deltaget direkte i samarbejdet. Cheferne for de tre landes hjemmeværn mødes en gang årligt omkring aktuelle og fælles relevante emner til en konference, benævnt SKANDIA. Værtskabet går på skift mellem landene. Alt samarbejde mellem landene er funderet i en Aktivitets- og Udbytteplan, som er indgået i 2012. Aktivitets- og Udbytteplanen fastlægger rammerne for og karakteren af samarbejdsaktiviteterne, som opdateres årligt.

Et af de mest gavnlige samarbejder gennem årene har været samarbejdet mellem de tre landes *Hjemmeværnsskoler*. Dette er funderet i en aftale om samarbejde på uddannelsesområdet fra 2008.

En af de største effekter af dette samarbejde har været fælles udvikling af relevante *specialkurser*, samt udveksling af elever på fører- og specialkurser. Samarbejdet knytter et tættere bånd mellem hjemmeværnene, samtidig med at uddannelsesområdet ressourceoptimeres.

Frivilligheden er fællesnævneren, der binder de skandinaviske hjemmeværn sammen. Igennem årene er frivilligheden blevet dyrket ved mange forskellige militærfaglige *udvekslingsarrangementer*. Trods strukturelle forskelle organisatio-

nerne imellem, bliver der ved udvekslingsarrangementerne høstet væsentlig inspiration.

Hjemmeværnskommandoen har i 2015 i særlig grad udnyttet dette netværk til indsamling af oplysninger om de to øvrige landes modeller for *våbensikring* og erfaringer dermed. Dette har været med til at udvikle og kvalificere Hjemmeværnets løsning for øget sikring af Hjemmeværnets våben.

Inspireret af de gode resultater og erfaringer fra *SKANDIA-samarbejdet* mødtes cheferne fra de frivillige militære organisationer fra Norge, Sverige, Estland, Letland og Litauen i juni 2015 i Danmark. Denne »Commanders Conference« var opstarten på et dialogforum benævnt SCANBAL. SCANBAL giver mulighed for dialog på tværs af Østersøregionen. I dette forum drøftes bl.a. fælles sikkerhedspolitiske udfordringer, og hvordan disse påvirker frivillige medlemmer samt fælles aktiviteter og udviklingsinitiativer.

SCANBAL er et nyt forum, som vil give yderligere bredde til Hjemmeværnets nordiske og baltiske sikkerhedssamarbejder. SCANBAL har potentiale til at blive et forum, med ligheder til SKANDIA, hvor medlemslandene kan deltage i hinandens eksisterende uddannelser, kurser og øvelser, hvorved et endnu tættere samarbejde og forståelse vil opnås. Estland er vært for næste års SCANBAL konference.

3. NORDISK BEREDSKABSSAMARBEJDE

På beredskabsområdet er der en lang tradition for samarbejde i nordisk regi, som bygger på såvel formelle samarbejdsstrukturer som på mere uformelle fora og relationer. Dette omfatter bl.a. Haga-samarbejdet, samarbejdet i International Humanitarian Partnership (IHP) og Nordisk Redningsoverenskomst (NORDRED), der beskrives nedenfor. Ligesom på forsvarsområdet eksisterer et mangeårigt samarbejde mellem de nordiske myndigheder på forskellige fagområder som brandforebyggelse, det nukleare beredskab, redningstjeneste med videre.

Den overordnede målsætning for beredskabssamarbejdet er at *skabe robuste samfund*, der kan forebygge og håndtere ulykker og katastrofer, men også at kunne yde gensidig assistance eller fælles indsatser til tredjelande i krisesituationer. Foruden de formaliserede samarbejdsrelationer er der en lang tradition for samarbejde i Norden på en række beredskabsfaglige områder inden for f.eks. forebyggelse, beredskabsplanlægning, risikoanalyse, forskning og uddannelse, ligesom der er et nært samarbejde på øvelsesområdet. Ansvar for at opretholde et effektivt beredskab ligger hos de ressortansvarlige ministre. Der er løbende kontakt mellem de nordiske myndigheder, og der udveksles systematisk erfaringer på baggrund af øvelser, konkrete hændelser m.v. Den nordiske erfaringsudveksling kan dermed bidrage til justeringer af det nationale risikobillede og, hvis det vurderes relevant, til dimensionering af beredskabet.

Det nordiske samarbejde finder også sted i rammen af regionale organisationer såsom EU og NATO, hvor der samarbejdes på emner af fælles interesse.

Af den politiske aftale for 2013-2014 om redningsberedskabet, som er teknisk videreført i 2015, fremgår det, at der skal ses på muligheder for at intensivere og videreudvikle det nordiske samarbejde – eksempelvis på det internationale operative område og det nukleare område.

3.1 Status for det nordiske beredskabssamarbejde på konkrete områder

En central drivkraft i udviklingen af det nordiske beredskabssamarbejde har været *Haga-samarbejdet*, hvori de fem nordiske lande deltager. Siden 2009, hvor Haga-erklæringen blev vedtaget, har målet for samarbejdet været at styrke og udvikle det nordiske beredskabssamarbejde. Dette er gjort med henblik på at øge de nordiske landes samarbejde om at forebygge, mindske og håndtere følgerne af større ulykker og katastrofer, hvilket bl.a. også er til gavn for det internationale beredskabssamarbejde i EU, NATO og FN.

Fundamentet for Haga-samarbejdet er »Haga II-erklæringen«, som er en opdatering af Haga-erklæringen fra 2009. Bl.a. indgår den nordiske solidaritetserklæring, som blev vedtaget af de nordiske udenrigsministre i 2011.

Siden det seneste ministermøde i Oslo i maj 2014 har de nordiske lande arbejdet på etableringen af fælles nordiske kapaciteter med fokus på katastrofer under kolde forhold. Herudover samarbejdes der i Haga-regi bl.a. om forskning og vidensudveksling på beredskabsområdet. Fra dansk side vil de danske modulbidrag bygge på at sammensætte eksisterende kapaciteter.

Under dansk Haga-formandskab (maj 2014 – november 2015) er rammerne for udviklingen af *fælles nordiske indsatsmoduler* blevet nærmere konkretiseret. Udvalgte nordiske kapaciteter tilpasses katastrofeindsatser i kolde egne, hvor der stilles særlige skærpede krav til materiellet. Det er hensigten, at indsatsmodulerne på sigt kan indgå i EU's katastrofepløj, således at kapaciteterne kan opnå EU-delfinansiering og anvendes i en bredere kontekst.

Som opfølgning på Haga-arbejdet vedrørende de praktiske forudsætninger for at kunne modtage udenlandsk katastrofehjælp og udbygning af de nordiske netværk, er der blandt de nordiske beredskabsmyndigheder etableret faste procedurer for kontakt mellem de nordiske vagthavende-funktioner for at sikre hurtig informationsudveksling ved hændelser. Denne funktion har været i anvendelse til udveksling af information i relation til udlændinges ankomst til Danmark i september 2015.

Der er også under dansk Haga-formandskab udarbejdet et oplæg til en formalisering af *Haga-strukturen*, der i større grad skal sikre fremdrift i arbejdet under de skiftende formandskaber, idet der ikke er noget fast sekretariat.

Til ministermødet i november 2015 fremlægges en række *udviklingsmål frem mod 2018*, der således udgør fællesnordiske målsætninger for en videre udvikling af det nordiske beredskabssamarbejde. Eksempler på udviklingsmål er bl.a. et ønske om at undersøge mulighederne for at indgå aftaler om prædeployering af beredskabskapaciteter i forbindelse med særlige begivenheder, udvikle det nordiske samarbejde i forhold til vurdering af grænseoverskridende risici samt analyse af evnen til at håndtere disse risici blandt de nordiske lande, udvikle de praktiske forudsætninger for at afsende og modtage støtte mellem de nordiske lande i overensstemmelse med den nordiske solidaritetserklæring.

Danmark har således under formandskabet fastlagt samarbejdsrammer, udviklingsmål samt iværksat konkrete tiltag i forhold til udviklingen af fælles nordiske indsatsmoduler.

3.2 Nordisk redningsoverenskomst (NORDRED)

Danmark overtog i september 2015 formandskabet for det nordiske samarbejde på redningsområdet. Rigspolitiet koordinerer den nordiske formandskabsopgave sammen med Beredskabsstyrelsen.

NORDRED blev grundlagt i 1989. Formandskabet gælder for en tre-årig periode, og Danmark skal i 2018 afholde en konference, hvor resultaterne fra formandskabsperioden fremlægges.

NORDRED er etableret for at fremme samarbejdet mellem de nordiske redningstjenester. Aftalen gør det muligt at anmode om bistand ved ulykker i fredstid ved indsættelse af personel eller materiel. Aftalen forpligter således de nordiske lande til at bistå hinanden med at forhindre eller begrænse skader på personer, ejendom eller miljø i tilfælde af ulykker eller overhængende risiko for en ulykke. Bl.a. har Københavns Brandvæsen indgået en aftale med brandvæsenet i Malmø om rekvirering af ressourcer fx i forbindelse med Øresundsbroen. Ligeledes er der en lang række bilaterale redningsaftaler i grænseområdet mellem de nordiske lande, der jævnlige anvendes inden for en fleksibel ramme.

Under den svenske formandskabsperiode har der været fokus på at videreudvikle grænsesamarbejdet på en række områder. Fra dansk side vil der under den kommende formandsperiode være fokus på at skabe en strukturel og praktisk synergi i forhold til de øvrige nordiske samarbejdsfora på beredskabsområdet, herunder Haga-samarbejdet. Danmark vil også fremadrettet have fokus på potentialet i en fortsat udvikling af samarbejdet.

3.3 International Humanitarian Partnership (IHP)

De nordiske lande er centrale bidragsydere til internationale katastrofer langt fra den nordiske region. Dette operative arbejde koordineres bl.a. via IHP.

IHP-samarbejdet, der blev iværksat i 1994, bygger på et netværk mellem beredskabsmyndighederne i Sverige, Norge, Finland og Danmark – samt Estland, UK, Tyskland og Luxembourg. Samarbejdet er baseret på, at deltagerlandene supplerer hinandens ekspertise og kapaciteter og dermed kan yde fælles bidrag primært via FN og EU. Synergieffekten betyder eksempelvis, at de deltagende lande via samarbejdet er i stand til at levere bidrag, som måske ellers ikke havde været mulig som individuelle lande og dermed øger IHP-samarbejdet muligheden for, at Danmark kan assistere ved alle større katastrofer med alt fra små til større bidrag.

Særligt FN anvender IHP-samarbejdet ved større katastrofer, primært for at understøtte FN's arbejde med at koordinere den internationale nødhjælpsassistance. I 2014-2015 er danske bidrag til internationale indsatser i stor udstrækning gennemført i IHP-regi og ofte med nordiske samarbejdspartnere. Det var f.eks. tilfældet i forbindelse med Ebola-indsatsen i Vestafrika, støtte til FN (UNDAC) i Malawi og Myanmar samt assistance i Nepal efter jordskælvne i foråret 2015.

Der er opnået en række operationelle erfaringer i 2015 gennem IHP-samarbejdet. Fx har de nordiske lande i 2014-2015 samarbejdet tæt i Vestafrika om bidrag til indsatsen mod Ebola. Opgaverne har bl.a. omfattet koordinering og logistisk support, støtte i forbindelse med afvikling af træningsprogrammer for de mange internationale sundhedsmedarbejdere, samt etablering og drift af en stor lejr, som husede bl.a. det danske sundhedsbidrag bestående af lægehold og sygeplejersker. Lejren og den danske ebola-indsats blev afviklet over sommeren 2015. I forhold til de internationale evalueringer har Danmark fået stor ros og anerkendelse.

Efter jordskælvne i Nepal i foråret 2015 deltog et IHP-hold sammensat af personel fra Danmark, Norge, Sverige, Finland og Estland i indsatsen. Det nordiske IHP-bidrag omfattede etablering af lejrfaciliteter, som under både den akutte

fase og de efterfølgende genopbygningsopgaver, har fungeret som base og koordinationscenter for FN's hjælpearbejdere.

Som følge af EU's nye lovgivning på *civilbeskyttelsesområdet* fra 2014, herunder EU's forbedrede koordinationsmuligheder af medlemsstaternes indsatskapaciteter samt de forbedrede muligheder for EU-delfinansiering af katastrofeindsatser, har IHP-landene indgået et tættere samarbejde med EU's generaldirektorat for humanitær bistand (ECHO). Der er således indgået en aftale i 2015, som fastlægger de generelle linjer for IHP-EU relationerne. IHP-indsatserne vil således i højere grad kunne EU-delfinansieres, og EU får et mere præcist overblik over Unionens samlede assistance.

3.4 Ekspertberedskaber

Ekspertberedskaberne udgøres af de specialiserede beredskaber under Beredskabsstyrelsen, som omfatter det nukleare og det kemiske beredskab.

Inden for det nukleare ekspertberedskab finder der et omfattende samarbejde sted mellem de nordiske lande, der bl.a. sikrer en løbende overvågning af baggrundsstrålingen i Danmark og dets nærområde. Samarbejdet er gradvist blevet styrket og udvidet, og det nukleare ekspertberedskabs kapaciteter og kompetencer udvikles løbende bl.a. via gennemførelse af nordiske øvelser. Danmark var i 2014 vært og initiativtager for den landsdækkende måleøvelse, CONTEX 2014, som havde deltagelse af nordiske lande. Derudover blev der i 2014 gennemført en fælles nordisk måleøvelse i Hviderusland, og der er startet et nordisk samarbejde om spredningsprognoser i forbindelse med eventuelle uheld på nordiske kernekraftværker.

De nordiske strålebeskyttelsesmyndigheder og nukleare ekspertberedskaber mødes 1-2 gange årligt i *Nordic Emergency Preparedness gruppen* (NEP). I NEP-regi er der bl.a. udarbejdet en aftale om beredskabssamarbejde mellem myndighederne i Norden – »The Nordic Manual«, som senest er opdateret i august 2015. Aftalen summerer »best practices« og præciserer samarbejdet mellem de nordiske lande bl.a. inden for kommunikation, varsling og støtte i tilfælde af nukleare og radiologiske uheld.

Samarbejdet på det nukleare område underbygges og støttes af det nordiske *forskningssamarbejde* – Nordic Nuclear Safety Research (NKS). NKS giver økonomisk støtte til blandt andet øvelser, seminarer og videnskabeligt samarbejde inden for reaktorsikkerhed og radiologisk og nukleart beredskab. Arbejdet finansieres og støttes af nordiske myndigheder, virksomheder og andre organisationer.

Det kemiske ekspertberedskabs operative ekspertise omfatter rådgivning om kemiske stoffer, kemiske analyser med henblik på identifikation af kemiske stoffer og rådgivning i forbindelse med indsatser på skadesteder og gerningssteder – evt. i samarbejde med Beredskabsstyrelsens såkaldte »HazMat«-hold (HazMat står for »Hazardous Materials« – eller farlige materialer, væsker, genstande mv.).

HazMat-beredskabet fungerer med mobile enheder, som med kort varsel kan rykke ud over alt i landet og assistere under indsatser på skadesteder eller gerningssteder, hvor der er mistanke om tilstedeværelse af farlige kemiske stoffer. »HazMat«-beredskabet indgår desuden som en del af Beredskabsstyrelsens operative beredskaber i tilfælde af CBRNE-hændelser (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear and Explosive).

Det kemiske beredskabs analyse-mæssige kapacitet kan også anvendes i de andre nordiske lande. Eksempelvis har der været konkrete henvendelser om hjælp til tolkning af

analysedata samt etablering af et standby-beredskab i forbindelse med større begivenheder i Sverige.

I november 2014 blev der gennemført en »HazMat«-øvelse i Sverige i samarbejde med redningsberedskabet i Malmø, Gøteborg, Stockholm, Hässelholm og Perstop. Øvelsen var en mulighed for at afprøve det danske »HazMat«-beredskab, idet materiel og procedurer fra Danmark og Sverige blev sammenholdt. Øvelsen har desuden medvirket til yderligere at styrke samarbejdet og erfaringsudvekslingen på området.

Herudover gennemføres der bl.a. i regi af NORDEFKO forskellige undervisningsopgaver i hjemmelavede eksplosivstoffer.

4. PERSPEKTIVERING

Danmark får i det kommende år et særligt ansvar for at videreudvikle det nordiske forsvars- og beredskabsamarbejde.

Danmark skal således overtage formandskabet for det nordiske forsvarssamarbejde i NORDEFKO for en et-årig periode. Der er påbegyndt et oplæg til et dansk formandskabsprogram for 2016, hvor danske målsætninger fremlægges for de øvrige nordiske lande på forsvarsministermødet i november 2015. Danmark har i september 2015 overtaget formandskabet for NORDRED-samarbejdet for en tre-årig periode, hvor der vil blive arbejdet for at skabe en strukturel og praktisk synergi i forhold til de øvrige nordiske samarbejdsfora på beredskabsområdet.

Hermed slutter redegørelsen.
